

Zsobrák Gréta – Keller Veronika

A fogyatékkal élő hallgatók felsőoktatási integrációs lehetőségei Magyarországon és Ausztriában

Integration Opportunities for Students with Disabilities in Higher Education in Hungary and Austria

ÖSSZEFOGLALÁS

A fogyatékkal élők társadalmi és oktatási integrációja az esélyegyenlőség egyik kulcskérdése. Jelen tanulmány célja, hogy összehasonlítsa a fogyatékkal élők felsőoktatási helyzetét Magyarországon és Ausztriában, valamint megvizsgálja az akadálymentesítési és támogatási rendszerek hatékonyságát. A kutatás arra kéri a választ, hogy milyen tényezők befolyásolják a fogyatékkal élő hallgatók egyetemi életét, valamint milyen különbségek figyelhetők meg a két ország között. A szekunder adatfeldolgozás során a vonatkozó jogszabályok, statisztikai adatok és korábbi kutatások elemzése történt. A primer adatgyűjtés során három hazai és három osztrák felsőoktatási intézmény közösségi média kommunikációját hasonlítottuk össze online tartomelemzés segítségével, kiemelve a fogyatékkal élő egyetemi hallgatók megszólítását. Az eredmények rámutatnak arra, hogy

mindkét országban komoly erőfeszítések történnek az inkluzív felsőoktatás megteremtésére, azonban jelentős különbségek figyelhetők meg. Ausztriában az akadálymentesítés és a személyre szabott támogatások szélesebb körben elérhetők, míg Magyarországon a jogi szabályozás előremutató, de az intézményi szintű gyakorlati megvalósításban még hiányosságok tapasztalhatók. A hallgatók fő kihívásai közé tartozik az akadálymentes környezet hiánya, a támogatási rendszerek elégtelensége és az egyetemi közösség érzékenysége alacsony szintje. A kutatás gyakorlati jelentősége különösen a felsőoktatási intézmények számára releváns. Az eredmények alapján javaslatokat fogalmazunk meg az akadálymentesítési intézkedések javítására, a hallgatói támogatási rendszerek fejlesztésére, valamint az oktatói érzékenyítés növelésére. Ezen intézkedések hozzájárulhatnak a fogyatékkal élő hallgatók sikeres felsőoktatási részvételéhez

ZSOBRÁK GRÉTA, egyetemi hallgató, Széchenyi István Egyetem, Kautz Gyula Gazdaságtudományi Kar, Vezetéstudományi és Marketing Tanszék; (gretizsobrak@gmail.com); DR. KELLER VERONIKA, egyetemi docens, Széchenyi István Egyetem, Kautz Gyula Gazdaságtudományi Kar, Vezetéstudományi és Marketing Tanszék; (kellerv@sze.hu).

és munkaerőpiaci integrációjához, valamint a társadalmi elfogadás erősítéséhez.

Journal of Economic Literature kódok:

I23, I24, I28, J14

Kulcsszavak: fogyatékkal élők, felsőoktatás, esélyegyenlőség, akadálymentesítés, támogatási rendszerek

SUMMARY

The social and educational integration of people with disabilities is a pivotal issue for the promotion of equal opportunities. The objective of this study is to provide a comparative analysis of the situation of people with disabilities in higher education in Hungary and Austria, with a focus on the assessment of the efficacy of accessibility and support systems. The research seeks to identify the factors that influence the university experience of students with disabilities, and to discern any observable differences between the two countries. The secondary data processing involved an analysis of pertinent legislation, statistical data, and previous research. The primary data collection entailed the analysis of social media communications from three Austrian and three Austrian higher education institutions, with a focus on targeting university students with disabilities. The results indicate that both countries are making substantial efforts to establish inclusive higher education systems. However, significant discrepancies emerge when comparing the two nations. In Austria, accessibility and personalized support are more extensively available, whereas in Hungary, while legislation is progressive, there are evident gaps in its practical implementation at the institutional level. The prevailing challenges experienced by students include the absence of an accessible environment, inadequate support systems, and insufficient responsiveness from the university

community. The practical relevance of the research is particularly salient for civil society. The findings will be utilized to formulate recommendations for enhancing accessibility measures, refining student support systems, and augmenting teacher awareness. These measures have the potential to contribute to the successful participation and labor market integration of students with disabilities in higher education, thereby fostering social acceptance.

Journal of Economic Literature codes:

I23, I24, I28, J14

Keywords: students with disabilities, higher education, equal opportunities, accessibility, support systems, civil society

BEVEZETÉS

A fogyatékkal élő személyek felsőoktatásban való részvétele kiemelt társadalmi és oktatáspolitikai kérdés Európában, amely jelentős hatással van az érintett hallgatók esélyegyenlőségére és munkaerőpiaci lehetőségeire. Az Európai Unióban körülbelül 87 millió ember él valamilyen fogyatékkal, akik közül sokan továbbra is akadályokkal szembesülnek az oktatáshoz és a munkaerőpiachoz való egyenlő hozzáférés terén (European Commission, 2022). Az Európai Bizottság az ENSZ Fogyatékkal Élő Személyek Jogairól szóló Egyezménye alapján határozza meg a fogyatékos fogalmát és alakítja politikáit, amelyek célja a fogyatékkal élők társadalmi és oktatási integrációjának elősegítése (European Commission, n. d.).

A fogyatékkal élők felsőoktatásban való részvételének vizsgálata során az inklúzió, az esélyegyenlőség és a társadalmi igazságosság keretei nyújtanak elméleti alapot. Az inklúzió elve azt hangsúlyozza, hogy minden ember – függetlenül személyes jellemzőitől vagy társadalmi helyzetétől – méltányos és egyenlő bánásmód-

ban kell, hogy részesüljön (American Psychological Association, 2023). Az esélyegyenlőség azt jelenti, hogy mindenki számára egyenlő hozzáférést kell biztosítani az oktatási és társadalmi lehetőségekhez (Shaw-Amoah – Lapp, n. d.). A társadalmi igazságosság elve pedig arra törekszik, hogy minden egyént méltányosan kezeljenek, és csökkentsék a fennálló igazságtalan különbségeket (Rawls, 1999).

Magyarországon és Ausztriában a fogyatékkal élő hallgatók felsőoktatási lehetőségei és támogatási rendszerei eltérő fejlettségi szintet mutatnak. Míg Ausztriában a fogyatékkal élő hallgatók számára széleskörű akadálymentesítési és támogatási intézkedések állnak rendelkezésre, beleértve a fizikai és digitális akadálymentesítést, személyre szabott tanulmányi segítséget és speciális eszközöket (Statistik Austria, 2024), addig Magyarországon az egyetemi akadálymentesítés még számos kihívással küzd. Az egyenlő hozzáférés biztosítása érdekében az Európai Unió iránymutatásai szerint a felsőoktatási intézményeknek proaktív lépéseket kell tenniük az inkluzív oktatási környezet kialakítása érdekében (European Commission, 2022).

A magyar felsőoktatási rendszerben a fogyatékkal élő hallgatók számos akadályba ütköznek, különösen a fizikai és digitális hozzáférés terén, valamint a megfelelő tananyagok és segédeszközök elérhetőségében. Perlusz és szerzőtársai (2021) megállapítják, hogy a magyar egyetemeken a támogató szolgáltatások jelenléte egyenetlen, és az intézmények közötti eltérések jelentősek lehetnek. A felsőoktatásba jutás és a tanulmányok sikeres elvégzése szempontjából kulcsfontosságú a megfelelő infrastruktúra és a támogató mechanizmusok biztosítása, amelyek jelenleg Ausztriában előrehaladottabbak, mint Magyarországon (Dunás-Varga – Kraiciné, 2022; Bundesministerium für Bildung Wissenschaft und Forschung, 2022).

Jelen kutatás célja, hogy feltérképezze a fogyatékkal élő hallgatók helyzetét a magyar és osztrák felsőoktatási intézményekben, összehasonlítva a támogatási rendszerek hatékonyságát és az akadálymentesítési intézkedések fejlettségét. A tanulmány módszertana tartalomlevezéssel alapul, amely során hat egyetem – három magyar és három osztrák intézmény – közösségi média jelenlétét és kommunikációs gyakorlatát vizsgálta abból a szempontból, hogy milyen mértékben foglalkoznak a fogyatékkal élő hallgatók támogatásával és integrációjával.

A tanulmány felépítése a következőképpen alakul: először az irodalmi áttekintés ismerteti a fogyatékkal élő hallgatók felsőoktatásban való részvételére vonatkozó hazai és nemzetközi kutatásokat, valamint az inklúzió és esélyegyenlőség elméleti kereteit. Ezt követően bemutatjuk azokat a jogszabályokat, amelyek meghatározzák a fogyatékkal élők egyetemi életben való részvételét. Az empirikus kutatás fókuszában hat felsőoktatási intézmény közösségi média tartalmainak vizsgálata áll. Végül az eredmények és következtetések ismertetése mellett ajánlásokat fogalmazunk meg a fogyatékkal élő hallgatók felsőoktatási lehetőségeinek javítására mindkét országra vonatkozóan.

IRODALMI ÁTTEKINTÉS

A fogyatékossgal élő hallgatók egyetemi tapasztalatait a környezeti, intézményi és személyes tényezők kölcsönhatása alakítja. Ezek befolyásolják az akadémiai részvételt és tanulmányi eredményeket, ezért az inkluzív tanulási környezet kialakítása elengedhetetlen. A fizikai akadálymentesség továbbra is problémát jelent, ahogy a nem fogyatékos hallgatók attitűdje is befolyásolja a társadalmi integrációt (Saadun et al., 2024). Az akadálymentesítési intézkedések és a támogató technológiák kulcsfontosságúak, de az intézményi erőforrások hiánya akadályt

jelenthet. A képzetesebb oktatók és az önérvényesítés segíthetik a tanulmányi előmenetelt (Li, 2024; Liu, 2024; Nassar, 2024).

A fogyatékossgal élő hallgatók egyetemi kommunikációs gyakorlatainak fejlesztése szintén kulcsfontosságú. Noha történtek előrelépések, továbbra is jelentős hiányosságok tapasztalhatók. Sok egyetem alulreprezentálja a fogyatékossgal élő hallgatókat kommunikációs tevékenységeiben, ami fenntartja a társadalmi stigmát (Ajuwon, 2008). A tudatosság növelésében a média és az oktatási technológiák egyre nagyobb szerepet kapnak, de ezek hatékonysága az oktatói képzéstől is függ (Sánchez-Díaz, 2023). Az inkluzív kommunikációs stratégiák további fejlesztésre szorulnak (Pennington, 2021).

A hazai kutatások egyre nagyobb figyelmet fordítanak a fogyatékossgal élő hallgatókra (Menich, 2024; Kalászdí – Piskóti, 2024). Menich (2024) a KSH 2022-es népszámlálását vizsgálva kiemeli, hogy a statisztikai adatok segítik a szakpolitikai döntéseket és az inkluzív helyzetének megértését. Kalászdí és Piskóti (2024) egyetemi környezetben vizsgálták a fogyatékossgal kapcsolatos attitűdöket. A hallgatók négy csoportba sorolhatók attitűdjük alapján a fogyatékossgal élő személyekkel kapcsolatban: Elutasítók – Negatív attitűddel rendelkeznek, kevésbé támogatják az inklúziót, és hajlamosak fenntartani a társadalmi stigmát. Távolságtartók – Nem mutatnak ellenségességet, de kevés interakciót kezdeményeznek és kevésbé aktívak a befogadás előmozdításában. Elfogadók – Pozitív attitűdöt képviselnek, támogatják az inkluzív intézkedéseket, és nyitottak az együttműködésre. Támogatók – Aktívan részt vesznek a fogyatékossgal élők támogatásában, tudatosan elősegítik a befogadó környezet kialakítását. Ezek a csoportok segíthetnek célzott társadalmi marketing stratégiák kialakításában az egyetemi környezetben.

Ausztriában a fogyatékossgal élő hallgatók számára széles körű támogatás áll rendelkezésre, ideértve az akadálymentes infrastruktúrát és tanulmányi tanácsadást (Statistik Austria, 2024). Magyarországon a felsőoktatásba jutás még mindig kihívásokat jelent, mivel az akadálymentes hozzáférés nem teljeskörű (Perlusz et al., 2021).

A fogyatékossgal élő személyek jogainak védelme és támogatása az oktatás terén alapvető fontosságú, és mind Magyarországon, mind Ausztriában jogszabályi keretek biztosítják az egyenlő hozzáférést. Magyarországon a felsőoktatásban való részvételt és az akadálymentesítés biztosítását a 2011. évi CCIV. törvény a nemzeti felsőoktatásról szabályozza. A törvény kimondja, hogy az egyetemek és főiskolák kötelesek biztosítani a fogyatékkal élő hallgatók számára a megfelelő körülményeket, beleértve az akadálymentes hozzáférést, a speciális tanulmányi könnyítéseket és a támogató szolgáltatásokat (Magyarország, 2011). A Nemzeti Fejlesztési Terv különböző programjai is támogatják a felsőoktatás inkluzivitását, például a fogyatékkal élő hallgatók ösztöndíj-lehetőségeit és tanulmányi segédesszközökhöz való hozzáférést.

Ausztriában a fogyatékossgal élők jogai hasonlóképpen az európai uniós irányelvekkel összhangban kerültek szabályozásra. A *Gleichbehandlungsgesetz* törvény biztosítja az egyenlő bánásmód elvét, amely kiterjed az oktatási rendszerre is. A jogszabály előírja az egyetemek számára az akadálymentes oktatás feltételeinek megteremtését, valamint a speciális támogatási formák – például tolmácsszolgáltatás és digitális tananyagok – elérhetőségét (Bundesgesetz über die Gleichbehandlung, 2004). Az osztrák egyetemeken külön fogyatékkal élő hallgatók számára létrehozott koordinációs központok működnek, amelyek segítik a hallgatók akadémiai integrációját és tanulmányaik sikeres befejezését.

1. táblázat: A fogyatékkal élők helyzete Magyarországon és Ausztriában

Szempont	Magyarország	Ausztria
Fogyatékossgal élők száma	90 578 fő, a népesség 4,9%-a (2022-es népszámlálás)	1,3 millió fő, 15% (2015-ös adatok)
Demográfiai megoszlás	A fogyatékossgal élők között több az időskorú (52,6%). Közel azonos férfi-nő arány. Nagyobb része vidéki településeken él; 59,4%-uk községekben és városokban, míg 40,6%-uk Budapesten és megyeszékhelyeken.	A fogyatékossgal élő személyek többsége idősebb korosztályhoz tartozik, és az időskori fogyatékossg jelentősebb mértékben érinti a nőket. Az érintettek megoszlása regionálisan eltérő; a városi területeken jobb ellátási lehetőségek állnak rendelkezésre.
Életkor		
16-19 év	2,7%	n. d.
20-24 év	9,4%	15,3%
25-34 év	4,2%	14%
35-44 év	7,9%	25,2%
45-64 év	20,4%	33,9%
65+	53,3%	50,9%
Foglalkoztatottság	A fogyatékossgal élők 15,6%-a volt foglalkoztatott, amely lényegesen alacsonyabb az országos átlagnál. Azóta a célzott foglalkoztatási programok révén növekedés tapasztalható.	A fogyatékossgal élők foglalkoztatottsági rátája 50% körül alakul, amely az egyik legmagasabb az EU-ban. Kiemelt támogatási rendszerek és munkaerő-piaci integrációs programok segítik a fogyatékossgal élő munkavállalókat.
Munkanélküliség	A fogyatékossgal élők munkanélküliségi rátája (19,2%) jelentősen magasabb, mint az országos átlag. Az utóbbi években célzott programok révén csökkenő tendenciát mutat	A fogyatékossgal élő személyek munkanélküliségi rátája több mint kétszerese a nem fogyatékossgal élő népességnek. Az állami támogatások és kvótarendszer célja a foglalkoztatás elősegítése.
Iskolai végzettség	Az alacsonyabb iskolai végzettség jellemző; 52,4%-uk legfeljebb alpfokú végzettséggel rendelkezik. A felsőoktatásban való részvétel alacsony, bár az utóbbi években nőtt az inkluzív oktatási programok révén.	Nagyobb arányban vesznek részt középfokú és felsőfokú képzésben. Az egyetemek speciális támogató programokat biztosítanak a hallgatók számára, és jogi előírások segítik az akadálymentes oktatást.

Forrás: Saját szerkesztés a KSH és Statistik Austria adatai alapján, 2022

A magyar és osztrák jogszabályok összehasonlítása alapján megállapítható, hogy míg mindkét ország biztosít törvényi garanciákat a fogyatékkal élők számára a felsőoktatásban,

Ausztriában a gyakorlati megvalósítás fejlettebb, és szélesebb körű szolgáltatásokat biztosítanak a hallgatóknak. A kutatások rávilágítanak arra, hogy az inkluzív oktatás sikeressége

függ az intézményi stratégiáktól és a támogató eszközök elérhetőségétől. Míg Ausztriában a fogyatékos hallgatók integrációja előrehaladottabb, Magyarországon további fejlesztésekre van szükség az akadálymentesítés és a támogató szolgáltatások terén.

Az 1. táblázat Magyarország és Ausztria fogyatékossgal élő lakosságának demográfiai, gazdasági és oktatási helyzetét hasonlíja össze. A táblázat a legfrissebb elérhető statisztikai adatokat tartalmazza a Központi Statisztikai Hivatal (KSH) és az osztrák Statistik Austria adatai alapján.

A fogyatékossgal előfordulása jelentősen nő az életkor előrehaladtával mindkét országban. Mindkét országban magasabb a fogyatékkal élő férfiak aránya, mint a nőké. Magyarországon a fogyatékkal élő férfiak aránya 13,4%, míg a nőké 12,0%, Ausztriában pedig a férfiak 25,0%-a, a nők 22,9%-a tartozik ebbe a kategóriába. Magyarországon a fogyatékossgal élő aránya a fiatal korosztályban viszonylag alacsony, a 16–19 évesek körében mindössze 2,7%, míg az idősebb, 65 év feletti lakosság körében már eléri az 53,3%-ot. Az arány jelentősen megugrik a 45 év feletti csoportokban, ami az időskorhoz kapcsolódó betegségekkel és egészségi állapotromlással magyarázható. Ausztriában a fogyatékossgal élő aránya a fiatalabb korosztályokban magasabb, különösen a 20–24 évesek körében (15,3%) és a 25–34 évesek között (14%), ami eltér a magyarországi tendenciától. Az arány a 35 év felettek körében fokozatosan növekszik, elérve a 65 év felettek körében az 50,9%-ot. Mindkét országban a fogyatékkal élő hallgatók többsége városi környezetben tanul, Magyarországon 70%, míg Ausztriában 65% tartozik ebbe a kategóriába. A vidéki térségekben élő fogyatékossgal élő hallgatók aránya Magyarországon 30%, Ausztriában pedig 35%, ami arra utalhat, hogy a nagyvárosokban elérhetőbbek az akadály-

mentes oktatási intézmények, a támogató szolgáltatások és a speciális oktatási lehetőségek. Magyarországon 2019-ben 18%, 2023-ban pedig 22,8% volt a fogyatékossgal élő foglalkoztatottsága, míg Ausztriában 2019-ben 23%, 2023-ban pedig 29,7% volt.

A fogyatékkal élő jogainak biztosítása Ausztriában és Magyarországon jogszabályi keretek között történik. Ausztriában a Bundes-Behindertengleichstellungsgesetz és az Arbeitsmarktservice-Gesetz szabályozza a fogyatékkal élő jogait, míg Magyarországon a 1998. évi XXVI. törvény, valamint az Alaptörvény biztosítja számukra az esélyegyenlőséget és a védelmet. Mindkét ország ratifikálta az ENSZ Fogyatékossgal Élő Személyek Jogairól szóló Egyezményét, amely nemzetközi szinten is garantálja jogaikat.

Az oktatási lehetőségek tekintetében Ausztriában a befogadó oktatás hangsúlyosabb szerepet kap, ahol a fogyatékkal élő diákok integrált iskolákban tanulhatnak, míg Magyarországon az integrált oktatás mellett jelentős számú speciális iskola is működik. Az osztrák rendszer előnye, hogy nagyobb figyelmet fordít az egyéni fejlesztési tervek kidolgozására és a speciális segítő eszközök biztosítására, míg Magyarországon ezekhez az erőforrásokhoz való hozzáférés gyakran korlátozottabb.

A munkaerőpiaci integráció elősegítése mindkét országban támogatási rendszereken keresztül valósul meg. Ausztriában a fogyatékkal élő elhelyezkedését bértámogatásokkal, védett munkahelyekkel és egyéni mentorálással segítik, míg Magyarországon a rehabilitációs kártya és a támogatott foglalkoztatási programok jelentik a főbb eszközöket. Az osztrák rendszerben a pénzügyi ösztönzők kiemelkedőbb szerepet kapnak, valamint szélesebb körű források állnak rendelkezésre képzések és át-képzések támogatására.

A szociális támogatások területén is jelentős hasonlóságok és különbségek figyelhetők meg. Az egészségügyi ellátás mindkét országban széles körben elérhető, Ausztriában azonban kötelező egészségbiztosítás biztosítja a lakosság szinte teljes körű lefedettségét. Mindkét állam működtet állami nyugdíjrendszert, amely a szociális védelem meghatározó elemét képezi. Ugyanakkor az osztrák szociális szolgáltatások szervezése elsősorban a tartományok felelősségi körébe tartozik, és nagyobb szerepet kapnak a civil és egyházi szervezetek, míg Magyarországon a központi irányítás jellemzőbb. Az osztrák szociális támogatások mértéke általában magasabb, és szélesebb körű pénzügyi segítség áll rendelkezésre, míg Magyarországon a GDP-hez viszonyítva ezek a támogatások alacsonyabb arányt képviselnek.

A fogyatékkal élők társadalmi integrációját mindkét országban jelentősen befolyásolják a társadalmi attitűdök. Ausztriában a fogyatékos-ságügyi politikák terén az elmúlt években jelentős előrelépések történtek, és a társadalom általában támogató és befogadó szemléletet mutat. Magyarországon is érzékelhető a szimpátia a fogyatékkal élők iránt, ugyanakkor a teljes körű integráció még nem valósult meg. Az osztrák kormány egyenlőségi törvényekkel és célzott programokkal segíti a fogyatékkal élők helyzetét, míg Magyarországon a dezintitucionalizációs programok és egyéb jogszabályi intézkedések révén igyekeznek előmozdítani az érintettek társadalmi részvételét. Mindkét országban fontos cél a fogyatékkal élők életminőségének javítása, de az elérhető támogatások, az oktatási és munkaerőpiaci lehetőségek tekintetében továbbra is jelentős eltérések tapasztalhatók.

MÓDSZERTAN

Az empirikus kutatás módszertanának az esettanulmány feldolgozást választottuk, amely

lehetővé teszi az osztrák és magyarországi egyetemek közötti összehasonlító elemzést a fogyatékos-sággal kapcsolatos kommunikáció tekintetében. A módszer alkalmas a komplex társadalmi jelenségek vizsgálatára (Yin, 2018), illetve a kontextuális sajátosságok mélyebb megértésére az esettanulmányok közötti összehasonlítás révén (Silva – Mercés, 2018; Baxter – Jack, 2008; Houghton et al., 2015).

A kutatás során hat egyetem – három magyar és három osztrák intézmény – került kiválasztásra, figyelembe véve azok méretét, profilját és közösségi média elérhetőségét. Az intézmények közötti eltérések és hasonlóságok feltárása érdekében online tartalomelemzést (nentográfiát) alkalmaztunk, amelynek célja a fogyatékos-sággal kapcsolatos kommunikáció mértékének és jellegének feltérképezése volt. A közösségi médiában megjelenő bejegyzések számának és tartalmának elemzése lehetővé teszi annak meghatározását, hogy az egyetemek milyen módon és intenzitással foglalkoznak a fogyatékos-sággal élő hallgatók helyzetével, támogatásával és integrációjával.

Ez a módszertani megközelítés különösen jól alkalmazható a kutatás céljának megvalósítására, mivel a közösségi média egy folyamatosan változó kommunikációs tér, amely tükrözi az intézményi stratégiákat és a társadalmi attitűdöket (Merriam – Tisdell, 2015). Az eredmények hozzájárulhatnak a fogyatékos-sággal élő hallgatók integrációjának mélyebb megértéséhez, valamint rávilágíthatnak arra, hogy milyen eltérések figyelhetők meg a magyar és osztrák egyetemek között a fogyatékos-ság témájának kommunikációjában.

EREDMÉNYEK

A kutatás során három osztrák és három hazai intézmény került kiválasztásra:

- Bécsi Egyetem (Universität Wien - UW): Az 1365-ben alapított Bécsi Egyetem Ausztria legrégebbi és legnagyobb egyeteme, széles körű képzési kínálattal és jelentős kutatási tevékenységgel.
- Grazi Műszaki Egyetem (Technische Universität Graz - TUG): Az 1811-ben alapított egyetem Graz városában található, és elsősorban műszaki és természettudományi képzésekre specializálódott.
- Innsbrucki Egyetem (Universität Innsbruck - UI): A 1669-ben alapított Innsbrucki Egyetem Tirol tartomány legnagyobb felsőoktatási intézménye, amely széles körű tudományos programokat kínál.
- Eötvös Loránd Tudományegyetem (ELTE): A 1635-ben alapított ELTE Magyarország egyik legrégebbi és legnagyobb egyeteme, széles körű képzési kínálattal és jelentős kutatási tevékenységgel.
- Debreceni Egyetem (DE): Az 1912-ben alapított Debreceni Egyetem Magyarország egyik vezető felsőoktatási intézménye, széles körű képzési kínálattal és jelentős kutatási tevékenységgel.
- Szegedi Tudományegyetem (SZTE): Az 1872-ben alapított egyetem Szeged városában található, és Magyarország egyik jelentős felsőoktatási intézménye. A hallgatói létszám a 2020/2021-es tanévben körülbelül 22 000 fő volt.

Az akadálymentesítési programok kulcszerepet játszanak a fogyatékkal élő hallgatók felsőoktatási integrációjában, hiszen nemcsak fizikai akadálymentesítést biztosítanak, hanem a tanulmányi és adminisztratív támogatás révén megkönnyítik az egyetemi életben való részvételt. Az egyetemek egyre nagyobb hangsúlyt fektetnek az inkluzív oktatásra, amely speciális tananyagokkal, digitális eszközökkel és személyre szabott mentorprogramokkal

segíti a hallgatók tanulmányi előmenetelét. A hallás- és látáskárosult diákok számára elérhető segédeszközök, valamint az akadálymentes weboldalak és digitális tananyagok elősegítik az egyenlő hozzáférést a tudáshoz és az oktatási lehetőségekhez. A fogyatékkal élő hallgatók támogatására létrehozott külön irodák és szolgáltató egységek nemcsak tanulmányi segítséget nyújtanak, hanem pszichológiai támogatással is hozzájárulnak a diákok jólétéhez és sikeres beilleszkedéséhez (2. táblázat). Mindezek az intézkedések azt mutatják, hogy az egyetemek egyre átfogóbb és komplexebb módon közelítik meg a fogyatékkal élő hallgatók szükségleteit, elősegítve ezzel a valódi esélyegyenlőség megvalósulását a felsőoktatásban.

A vizsgált egyetemek közösségi médiás jelenléte jelentős eltéréseket mutat mind a követők száma, mind a tartalmi fókusz tekintetében, ami az intézmények eltérő kommunikációs stratégiáira utal. A Bécsi Egyetem kiemelkedően magas követőszáma (közel 100 000 Facebook-követő) arra utal, hogy széles körű közönséget ér el, és különösen aktív a közösségi interakciók előmozdításában. Az Innsbrucki Egyetem széles platformhasználatára – beleértve a Mastodont és a LinkedIn-t is – arra utal, hogy nemcsak a hallgatók, hanem a szakmai közönség és kutatók számára is fontos információforrás kíván lenni. A magyar egyetemek közül az ELTE és a Szegedi Tudományegyetem hasonló kommunikációs stratégiát követ, elsősorban a Facebookra és Instagramra támaszkodva, és a hallgatói élet, valamint az egyetemi események bemutatására összpontosítanak. A Grazi Műszaki Egyetem a technológiai fejlesztések és tudományos hírek kiemelésével egyértelműen a szakmai közönséget célozza meg, ami magyarázatot adhat a viszonylag alacsonyabb követőszámára más egyetemekhez képest (3. táblázat).

2. táblázat: A vizsgálatba vont intézmények főbb jellemzői

Egyetem	Alapítás éve	Helyszín	Hallgatói létszám	Akadálymentesítési intézkedések
UW	1365	Bécs, Ausztria	90 000	Átfogó akadálymentesítési program, amely magában foglalja a kerekesszékekhez való hozzáférést, a hallás- és látáskárosultak számára biztosított segédeszközöket, valamint egyéni konzultációs lehetőségeket. Külön irodát működtet a fogyatékkal élő diákok támogatására, amely segít a tanulmányi és adminisztratív kérdésekben.
TUG	1811	Graz, Ausztria	13 000	Előterbe helyezi az egyenlőségi politikákat és a fogyatékkal élő diákok teljes körű támogatását. Speciális tananyagokat és digitális eszközöket biztosít a különböző fogyatékkal élő hallgatók számára.
UI	1669	Innsbruck, Ausztria	~28 000	Akadálymentes kampusz akadálymentes épületekkel és segítő technológiákkal. Külön mentorprogramot biztosít a fogyatékkal élő hallgatóknak, amely segít a beilleszkedésben és a tanulmányi előmenetelben.
ELTE	1635	Budapest, Magyarország	28 000	Számos akadálymentesítési fejlesztés, beleértve az akadálymentes épületeket és hallgatói szolgáltatásokat. Külön egység foglalkozik a fogyatékkal élő diákokkal, ahol tanulmányi segítséget és pszichológiai támogatást nyújtanak.
DE	1912	Debrecen, Magyarország	30 000	Jelentős hangsúlyt fektet az inkluzív oktatásra, széleskörű támogatást nyújt a fogyatékkal élő hallgatók számára, beleértve a szállást és a tanulmányi segítséget. Akadálymentes weboldalt és digitális tananyagokat biztosít.
SZTE	1872	Szeged, Magyarország	22 000	Akadálymentes környezet kerekesszékek számára alkalmas épületekkel és speciális igényű hallgatók számára kialakított eszközökkel. Különös figyelmet fordít a hallgatók személyre szabott támogatására, ideértve a konzultációs lehetőségeket és a tanulmányi mentorálást.

Forrás: Saját kutatás, az egyes intézmények weboldalai

Az egyetemek közösségi média aktivitása alapján megfigyelhető, hogy mind az osztrák, mind a magyar intézmények kiemelt figyelmet fordítanak a fogyatékkal élő hallgatók tá-

mogatására és az esélyegyenlőség kérdésére. Az Eötvös Loránd Tudományegyetem (ELTE) esetében a Savaria Egyetemi Központ Facebook-oldala emelhető ki, ahol a fogyatékosügyi

3. táblázat: A vizsgált egyetemek közösségi média marketing platformjai

Egyetem	Platformok	Követők száma (2024)	Tartalmi fókusz
ELTE	Facebook, Instagram, Twitter (X), YouTube	Facebook: 35 326 követő, Instagram: 14 900 követő	Egyetemi hírek, események, kutatási eredmények, hallgatói élet
DE	Facebook, Instagram, Twitter (X), YouTube	Facebook: 60 858 követő, Instagram: 13 400 követő	Egyetemi hírek, kutatások, hallgatói események, felvételi információk
SZTE	Facebook, Instagram, Twitter (X), YouTube	Facebook: 29 000 követő, Instagram: 10700 követő	Egyetemi hírek, kutatások, hallgatói események, felvételi információk
UW	Facebook, Instagram, Twitter (X), YouTube, Blog	Facebook: ~100 000 követő, Instagram: 69 200 követő	Tanulmányok, kutatások, oktatás, egyetemi élet pillanatai, közösségi interakciók
UI	Facebook, Instagram, Twitter (X), Mastodon, LinkedIn, YouTube, SoundCloud	Facebook: 39 598 követő, Twitter (X): 14 078 követő, Instagram: 15 000	Egyetemi hírek, kutatási eredmények, hallgatói események, aktuális információk
TUG	Facebook, Twitter (X), YouTube	Twitter (X): 6 269 követő, Instagram: 26 700 követő	Tudományos hírek, nemzetközi kapcsolatok, technológiai fejlesztések, egyetemi események

Forrás: A vizsgált intézmények közösségi média oldalai

koordinátor tájékoztatást nyújt az egyetem által biztosított támogatásokról. A Bécsi Egyetem rendszeresen publikál bejegyzéseket a társadalmi befogadás és az esélyegyenlőség témájában, hangsúlyozva a fogyatékkal élők egyetemi integrációját. Az Innsbrucki Egyetem közösségi média jelenlétében is megjelennek olyan tartalmak, amelyek a fogyatékkal élők hallgatók egyetemi életben való részvételét mutatják be. A Grazi Műszaki Egyetem esetében időszakosan található posztok, amelyek a fogyatékkal élőkkel kapcsolatos eseményeket és kezdeményezéseket ismertetik. Összességében a közösségi médiában való megjelenés mértéke és intenzitása egyetemenként eltérő, de mindegyik intézmény igyekszik kommunikációjában hangsúlyozni a fogyatékkal élők hallgatók támogatását és integrációját.

Mind a magyar, mind az osztrák egyetemek aktívan kommunikálnak az akadálymentesítés és a fogyatékkal élő hallgatók támogatása kapcsán, különösen a Facebook platformon (1. melléklet). Az ELTE, a SZTE és a Bécsi Egyetem (UW) kiemelten foglalkozik ezzel a témával, rendszeresen bemutatva hallgatói sikertörténeteket és fejlesztési projekteket. Míg a Facebookot szinte minden intézmény elsődleges tájékoztatási csatornaként használja az akadálymentesítéssel és inklúzióval kapcsolatos témákban, az Instagram inkább események és vizuálisan vonzó tartalmak megosztására szolgál. Az Instagramon azonban kisebb aktivitás figyelhető meg ezen a téren, különösen a Debreceni Egyetem (DE) és a Grazi Műszaki Egyetem (TUG) esetében. A Bécsi Egyetem (UW) és a Grazi Műszaki Egyetem

4. táblázat: A fogyatékkal élőket megszólító posztok

Egyetem	Platform	Témák	Megjegyzések
ELTE	Facebook	Akadálymentesítés, inklúzió, hallgatói sikertörténetek	Rendszeresen posztol az akadálymentesítéssel kapcsolatos fejlesztésekről és hallgatói sikerekről.
	Instagram	Események, tudatosságnövelő kampányok	Kevesebb a posztok száma, de vizuálisan vonzó tartalmakat osztanak meg.
DE	Facebook	Fogyatékossgal élő hallgatók támogatása, speciális programok	A speciális programok és támogatási lehetőségek bemutatása.
	Instagram	Hallgatói történetek, események	Ritkán jelennek meg ilyen témájú posztok.
SZTE	Facebook	Akadálymentesítés, inklúzió, hallgatói sikertörténetek	Aktívan kommunikál az akadálymentesítéssel és inklúzióval kapcsolatos témákban.
	Instagram	Események, tudatosságnövelő kampányok	Jelen vannak ezek a témák, bár kisebb gyakorisággal.
UW	Facebook	Akadálymentesítés, nemzetközi inklúziós projektek, hallgatói sikertörténetek	Rendszeresen posztol nemzetközi inklúziós projektekről és hallgatói sikerekről.
	Instagram	Események, tudatosságnövelő kampányok	Vizuálisan vonzó tartalmakat osztanak meg, amelyek a tudatosság növelésére irányulnak.
IU	Facebook	Fogyatékossgal élő hallgatók támogatása, akadálymentesítés	A hallgatói támogatásra és az akadálymentesítésre fókuszálnak.
	Instagram	Hallgatói történetek, események	Kevesebb, de vizuálisan vonzó tartalmakat osztanak meg.
TUG	Facebook	Akadálymentesítés, inklúzió, technológiai fejlesztések	Az akadálymentesítésre és a technológiai fejlesztésekre összpontosítanak.
	Instagram	Események, tudatosságnövelő kampányok	Ritkábban jelennek meg ilyen témájú posztok.

Forrás: A vizsgált intézmények közösségi média oldalai

(TUG) rendszeresen posztol nemzetközi inklúziós projektekről és technológiai fejlesztésekről, amelyek az akadálymentesítést segítik. Az osztrák intézmények nagyobb hangsúlyt fektetnek a nemzetközi együttműködésre ezen a területen. Az Innsbrucki Egyetem (IU) és a Debreceni Egyetem (DE) főként a fogyatékossgal élő hallgatók számára nyújtott támo-

gatási programokat kommunikálja. A gyakorlati segítségnyújtás estünkben hangsúlyosabb, mint az inklúzió általános kérdéskörére. Bár minden egyetem kommunikál az akadálymentesítésről és az inklúzióról, jelentős eltérés figyelhető meg a posztok mennyiségében és rendszerességében. Az ELTE, a SZTE és a Bércsi Egyetem (UW) aktívan használja a Face-

bookot ezen témák közvetítésére, míg az Instagramon ezek a tartalmak ritkábban jelennek meg (4. táblázat).

KÖVETKEZTETÉSEK ÉS JAVASLATOK

A tanulmány a fogyatékkal élő hallgatók felsőoktatásban való részvételét vizsgálta Magyarországon és Ausztriában, különös tekintettel az akadálymentesítés, a támogató szolgáltatások és az inkluzív oktatás helyzetére. Az Európai Unió iránymutatásainak megfelelően mindkét ország elkötelezett a fogyatékkal élők esélyegyenlőségének biztosítása mellett, azonban a gyakorlati megvalósításban jelentős különbségek tapasztalhatók.

Ausztriában a fogyatékkal élő hallgatók számára számos támogató intézkedés elérhető, beleértve az akadálymentes infrastruktúrát, digitális segédeszközöket és egyéni mentorálási programokat. Magyarországon ugyan egyre több felsőoktatási intézmény törekszik az akadálymentesítésre és a speciális támogatások biztosítására, azonban ezek még nem egységesen elérhetők. A legnagyobb akadályt a fizikai és digitális hozzáférés hiánya, valamint a támogató szolgáltatások egyenetlen elérhetősége jelenti.

A témához kapcsolódó hazai és nemzetközi kutatások rámutattak arra, hogy a hallgatók tanulmányi sikeressége nagymértékben függ az egyetemi támogatási rendszerek minőségétől. Míg Ausztriában a felsőoktatási intézmények átfogó programokat biztosítanak, Magyarországon az inkluzív oktatás még számos fejlesztést igényel. A jogszabályi környezet mindkét országban biztosítja a fogyatékkal élők jogait, azonban a gyakorlatban a támogatási rendszerek hatékonysága és elérhetősége eltérő.

A tanulmány empirikus részében kvalitatív tartalomelemzést végeztünk. Hat egyetem – három osztrák és három magyar intézmény –

közösségi média jelenlétét vizsgáltuk, különös tekintettel, hogy milyen mértékben kommunikálnak a fogyatékkal kapcsolatos kérdésekről. Az eredmények alapján megállapítható, hogy az osztrák egyetemek aktívabbak a fogyatékkal élő hallgatók támogatását illetően.

A tanulmány rávilágított, hogy az inkluzív felsőoktatás sikeressége nagymértékben függ az intézményi stratégiáktól, a támogató eszközök és szolgáltatások rendelkezésre állásától, valamint a társadalmi attitűdöktől. Bár mind Magyarország, mind Ausztria törekszik a fogyatékkal élők oktatási integrációjának elősegítésére, az osztrák rendszer jelenleg fejlettebb és átfogóbb támogatási struktúrával rendelkezik.

A digitális kommunikáció és közösségi média világában kiemelt jelentősége van a vizuálisan vonzó és kreatív tartalomnak, különösen, ha a fiatal közönség megszólítása esetén. A videók, infografikák és rövid formátumú bejegyzések gyorsan és hatékonyan közvetítik az üzeneteket, míg az interaktív elemek, például a szavazások, kérdések és kihívások, tovább növelik a közönség aktivitását és elköteleződését. Az inspiráló történetek és sikeres példák bemutatása pedig hozzájárulhat egy elkötelezett, aktív és befogadó közösség kialakulásához.

A kutatás eredményei hasznosak lehetnek a felsőoktatási intézmények és az oktatáspolitikák számára. Az alábbi javaslatcsomagot fogalmazzuk meg az érintettek, törvényhozók számára:

- akadálymentesítési intézkedések javítása,
- hallgatói támogatási rendszerek fejlesztése,
- oktatói érzékenyítés növelése,
- társadalmi elfogadás erősítése,
- politikai és jogi szabályok gyakorlatban történő megvalósulása.

Az akadálymentesítés mindkét országban fontos kérdés, de a különbségek azt mutatják, hogy Ausztriában sikeresebb intézkedések va-

lósultak meg. Hazánkban érdemes lenne a felsőoktatásban nagyobb hangsúlyt helyezni a fizikai környezet, az informatikai eszközök és az oktatási anyagok hozzáférhetőségének javítására. Emellett fontos lenne a hatékonyabb, személyre szabott támogatási szolgáltatások kidolgozása, például a fogyatékkal élő hallgatók számára elérhető tanulmányi, mentális és szociális támogatások körének bővítése. Az oktatók érzékenyítése is szükséges az inkluzív oktatás érdekében. Különböző képzések és workshopok segíthetik a fogyatékkal élő hallgatók speciális igényeinek megértését. A társadalmi elfogadás jegyében a fogyatékkal élő hallgatók egyetemi közösséghez történő integrálása is szükséges, a különböző egyetemi rendezvények alkalmával. A tanulmány rávilágított a jogszabályi háttér jelenlétére, ugyanakkor szakadék lehet a konkrét megvalósulásban. A kutatás eredményei segítséget nyújthatnak a felsőoktatási intézményeknek és a döntéshozóknak a fogyatékkal élő hallgatók számára kedvezőbb, befogadóbb és támogatóbb környezet kialakításában, ami elősegítheti azok sikeres oktatási és munkaerőpiaci integrációját.

Végezetül fontosnak tartjuk kiemelni a kutatás legfőbb korlátját, a viszonylag kis mintaelemszámot. A hat vizsgált intézmény közösségi média tartalmának elemzése nem feltétlenül tükrözi teljes mértékben a két ország felsőoktatásának összes intézményét és azok gyakorlatát. Az adatfeldolgozás elősorban kvalitatív módszertannal történt, így a jövőben szeretnénk nagyobb hangsúlyt fektetni a kvantitatív módszertanra, ami a közösségi média tartalmak számszerű elemzését jelenti, illetve az egyes posztok tematikus elemzését. Ugyanakkor kutatásunk egy fontos társadalmi jelenséget vizsgál, amire a jövőben érdemes még nagyobb figyelmet szentelni, illetve a nemzetközi jó gyakorlatokat átvenni és a jövő

generációját még hangsúlyosabban érzékenyíteni a téma iránt.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Ajuwon, Paul M. (2008): Inclusive education for students with disabilities in Nigeria: Benefits, challenges and policy implications. *International journal of special education*, 23(3), 11-16.
- American Psychological Association (2023): Inclusion. In *APA Dictionary of Psychology*. <https://dictionary.apa.org/>
- Baxter, Pamela – Jack, Susan (2008): Qualitative case study methodology: Study design and implementation for novice researchers. *The Qualitative Report*, 13(4), 544-559.
- Bundesgesetz über die Gleichbehandlung (2004). *Gleichbehandlungsgesetz – GIBG*. BGBl, 66/2004.
- Bundesministerium für Bildung, Wissenschaft und Forschung (2022): Oktatási utak Ausztriában 2022/23. https://www.bmbwf.gv.at/dam/jcr/%3Aea17e702-a11e-44a7-996b-b90045ce780d/bw_2223_ung.pdf
- Dunás-Varga, Ilona – Kraiciné Szokoly, Mária (2022). Fogyatékossgal élő hallgatók a felsőoktatásban – részvétel és a tanulás támogatásának gyakorlata. *Opus et Educatio*. <https://opus.et.edu/>
- European Commission (2022): European comparative data on persons with disabilities. <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1137&langId=en>
- European Commission (n.d.). United Nations Convention on the Rights of Persons with Disabilities. https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/disability/united-nations-convention-rights-persons-disabilities_en
- Eurydice (2024, július 19): Támogató intézkedések a felsőoktatásban. <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/hu/national-education-systems/hungary/tamogato-intezkedesek-felsooktatásban>
- Galasso, Bianca – Carmo, Amanda (2023): Educommunicative Strategies for Inclusion: Action Research at Federal Institute of Brasília. In *Handbook of Research on Implementing Inclusive Educational Models and Technologies for Equity and Diversity* (pp. 1-14). IGI Global. DOI: 10.4018/979-8-3693-0453-2.ch001
- GIBG (2004). *Gleichbehandlungsgesetz*.

- Houghton, Catherine – Murphy, Kathy – Shaw, David – Casey, Dymna (2015): Qualitative case study data analysis: An example from practice. *Nurse Researcher*, 22(5).
- Kalászi Bence Balázs – Piskóti István (2024): A fogyatékkal élőkkel kapcsolatos attitűdök, társadalmi marketing teendők. *Marketing & Menedzsment*, 58(3), 5-14. <https://doi.org/10.15170/MM.2024.58.03.01>
- Kiss László (2014): Fogyatékkal élő és krónikus beteg hallgatók a felsőoktatásban. *Felsőoktatási Műhely*, 2014, 117–128.
- Li, Ying-Fang Zoe (2024): Academic learning experiences and challenges of students with disabilities in higher education. *Journal of Postsecondary Student Success*, 79–102. https://doi.org/10.33009/fsop_jps134617
- Lister, Kate – Coughlan, Tim – Owen, Neil (2020): 'Disability' or 'Additional study needs'? Identifying students' language preferences in disability-related communications. *European Journal of Special Needs Education*, 35(5), 620–635. <https://doi.org/10.1080/088>
- Liu, Shu-Bing (2024): Factors affecting experiential learning experiences of university students with disabilities. *Disabilities*, 4(4), 49. <https://doi.org/10.3390/disabilities4040049>
- Magyarország (2011): 2011. évi CCIV. törvény a nemzeti felsőoktatásról. *Magyar Közlöny*, 165.
- Tisdell, Elizabeth J. – Merriam, Sharan B. – Stuckey-Peyrot, Heather L. (2025): *Qualitative research: A guide to design and implementation*. John Wiley & Sons.
- Menich Noémi (2024): Kik a fogyatékkal élő személyek és hányan vannak? Egy kérdőíves vizsgálat (módszertani) tapasztalatai. *Szociológiai Szemle*, 34(3), 32–60. <https://doi.org/10.51624/SzocSzemle.16817>
- Nassar, Fatima S.-S. (2024): Enhancing quality of learning experiences for students with disabilities in higher education institutions in alignment with sustainable development goals. *Journal of Ecohumanism*, 3(7). <https://doi.org/10.>
- Pennington, Robert C. (2021): A review of developing communication skills for students with intellectual and developmental disabilities on college campuses. *Behavior Modification*, 45(2), 272–296.
- Perlusz, Andrea – Cserti-Szauer, Csilla – Sándor, András (2021): Fogyatékos emberek a 21. századi magyar társadalomban. ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar.
- Rawls, John (1999). *A theory of justice* (Rev. ed.). Harvard University Press.
- Saadun, Saadiah – Latif, Dilla Shadia Ab – Besir, Mohamad Sharil Mohamed – Alias, Roslinda – Fikri, Mohd Faris – Nanang, Jazmin Questina binti Imran (2024): Understanding factors affecting inclusion of students with disabilities in higher education: A study among non-disabled university students. *Information Management and Business Review*, 16(3S(Ia)):610-620
- Sánchez-Díaz, Maria N. (2023): Democratizing higher education: The use of educational technologies to promote the academic success of university students with disabilities. *Societies*. <https://doi.org/10.3390/soc13030057>
- Shaw-Amoah, Anthony – Lapp, Nancy (n.d.): Ensuring equal opportunity in public education. Education Law Center. <https://www.elc-pa.org/resource/ensuring-equal-opportunity-in-public-education/>
- Silva, Luciana A. G. P. D. – Mercês, Nara N. A. D. (2018): Multiple case study applied in nursing research: a case report. *Revista Brasileira de Enfermagem*, 71, 1194-1197. <https://doi.org/10.1590/0034-7167-2017-0066>
- Somad, Ahmad – Haryanto, Sumarno – Darsinah, Dewi (2024): Inclusive Education for Special Needs Students in Indonesia: A Review of Policies, Practices and Challenges. *JMKSP (Jurnal Manajemen, Kepemimpinan, Dan Supervisi Pendidikan)*, 9(2), 1024–1035. <https://doi.org/10.31851/jmksp.v9i2.16192>
- Statistik Austria (2024): *Barrierefreies Studium: Bildungschancen für Menschen mit Behinderung*. <https://www.statistik.at/>
- Yin, Robert K. (2014): *Case Study Research: Design and Methods* (5th ed.). SAGE Publications.